

ANKARA NOTLARI

MUSTAFA EKMEKÇİ

Behice Boran'la Bir Görüşme...

Behice Hanım'la Brüksel'de konuştum. Okurlar izlemişlerdir, çok kişiyle konuştum. Dışarıda nasıl yaşıyorlardı? Nasıl geçiniyorlardı? Bunları da Türkiye'de merak edenler olmaz mıydı?

Behice Hanım'la 16.30'da buluşacaktık. Evi arayıp bulmam güç oldu doğrusu. Bir kahveye oturup saat doldurdum. Saat 16.30'a geldiğinde, sokağa girince, evin kapısında beni bekler buldum. Sırtında pardesü vardı. Ağarmış saçlarını örtmüştü. Az kalabileceğimi söyledim:

— *Keşke daha erken bir saat verseydim, boşboşuna kahvede oturmuşsun... dedi. Sabahtan beri dokuz kapının ipini çektim, tanıdıklara uğradım, onlara uğramayıverirdim...*

Brüksel'in oldukça kıyı mahallelerinden birinde, eski bir evde oturuyordu. Merdivenleri daracaktı.

— *Bu evleri onarmışlar, oturulur duruma getirmişler ama merdivenlerine dokunmamışlar, onlar yine daracık kalmış...*

Böyle dedi. Türkiye'den haberler sordu. Sağlığı iyi görünüyordu. Emekli olmaya niyetli görünmüyordu...

— *Çok sürmez Türkiye'ye dönersiniz... dediğimde,*

— *Yakın bir zamanda dönebileceğimizi sanmıyorum! dedi. Her zamanki gerçekçiliğindeydi.*

Çok soru filan sormadım. *Uğur Mumcu*, bir süre önce Almanya'da Dusseldorf'ta konuşmuş, Cumhuriyet'te bu, yazı dizisi olarak çıkmıştı...

Türkiye'de son günlerde tartışılan, yeni bir sol parti kurulması konusunda ne düşündüğünü sordum:

Aybar'la aralarındaki köprüleri çoktan attıklarını biliyordum. Pek olumlu değildi yanıtı. Ona göre Aybar, 1960 başlarının Aybar'ı değildi.

Behice Boran, 12 Eylül'den sonra Mamak'ta yargılanmış, bir süre yattıktan sonra salıverilmişti. Eşi *Nevzat Hatko*, Sofya'da saynevinde yatıyordu. Onun yanına gitti. Bir süre Bulgaristan'da kaldıktan sonra Brüksel'e geçti. *Nevzat Hatko* ölmüş, cenazesi İstanbul'a getirilip toprağa verilmişti. Oğlu *Dursun* büyümüştü. İstanbul'da bir yayınevinde çalışıyordu. *Melih Cevdet Anday*'ın 1951'lerde yazdığı, *Ruhi Su*'nun seslendirdiği "*Dursun Bebek*" değildi artık.

Behice Hanım *Dursun*'a gebeyken, Barışseverler Derneği davasında tutuklanmış, cezaevine konmuştu. Behice Hanım, *Dursun*'u cezaevinde dünyaya getirmede. Bir süre cezaevinden izinli olarak salıverildi. *Melih Cevdet*'in "*Dursun Bebek*" şiiri şöyle:

"Merhaba Dursun bebek merhaba/İşte su/İşte ışık/İşte hava/İşte Dursun bebek bizim dünya.

Dandini dandini das tana/Dursun bebek uyusun/Uyusun da aman çabuk büyüsün/Danalar girmiş bostana.

Daha neler var, neler var daha/İşte kundak/İşte hapis/İşte kavg/İşte Dursun bebek bizim dünya.

Dandini dandini das tana/Bostana girmiş danalar/Böyle tosunlar doğursun yanna ninni/Bizim aslan gibi analar..."

— *SHP'yi nasıl buluyorsunuz? diye sordum Behice Hanım'a:*

— *Daha ortada bir şey görünmüyor ki; daha kişiliğini, kimliğini bile belirleyemedi. Dış politikadaki görüşleri belirsiz. NATO konusunda ne düşünüyor, söyleyemiyor...*

Behice Boran, Avrupa'da "siyasal sığınmacı" olarak yaşıyor. Üç ay Brüksel'de kaldıktan sonra, Almanya'ya Düsseldorf'a *Osman Sakalsız*'ın yanına geçti. Brüksel'de evinin yakınında bir park var, o parkta yürüyüş yapıyormuş. Siyasal sığınmacı olarak, saptanan bir aylığı olduğunu *Uğur Mumcu* yazmıştı. Boran, 12 Eylül'den sonra yurttaşlığı ilk yitirenlerden. Kararın iptali için Danıştay'a başvurmuş, istemi reddedilmiş. Ankara'da Kavaklıdere'de bodrum katta bir dairesi vardı, ona da elkonulmuştur sanıyorum. Yurttaşlığı yitirenlerin mallarına elkonuyor. Bu da ters bir uygulama. Yurttaşlığı yeniden kazandığında, elkonulan yerler ne olacak?

Yurttaşlığı yitirme konusunda gözlemlerim o ki, 12 Eylül'ün başlarında, en sıcak günlerinde, ilk çağrılanlar topun ağzındaydılar. Yanıt versin vermesin, hemen yurttaşlığı yitirdikleri Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe konuverdi. Kimbilir, kuruların arasında yaşlar da gitmiştir, ne bileyim? Ölüm cezalarının uygulanmasında da öyle olmuştur belki de...

Yurttaşlığı yitirme olayı yanlış anlaşılıyor, "yurttaşlıktan çıkartma" olayı ile karıştırılıyor. İkisi aynı şey değil. Yurttaşlığı yitiren bir kişi, -cezası neyse katlanarak- istediği zaman yurduna dönebilir. Bir de kimileyin, vatandaşlığa alma konusunda işlemler öyle çabuk yürütülüyor ki, örneğin Bulgaristan'dan Türkiye'ye sığınan halterci *Naim Süleymanoğlu*'nun işlemleri belki iki dakika bile sürmedi. Demek ki, bu işlemlerde de "çifte ölçü" kullanılıyor. Kimine yurttaşlığı yitirenken çabuk, kimine yurttaşlığı kazanırken çabuk. Uygulamada da, yurda bağlı olmak, işbaşındaki yönetime bağlı olmak biçiminde yorumlanıyor. Yorum yanlış elbette...

Kimsenin yurtseverliğinden kuşkulanamaz. Bu hak kimseye verilmemiştir.

Nihat Sargın Brüksel'deydi. Behice Hanım sık sık onlara gidiyordu. Başka dostları vardı, akşam yemeklerinde buluşup konuşuyorlar, özlem gideriyorlardı. Birbirleriyle konuşmayanlar da vardı. Bir noktada, eski küskünlükler sürüyor gibi geldi bana.

Yurtdışında, siyasal sığınmacılar, belki Türkiye'den kaynaklanan bir hava ile yalnız bırakılmak mı isteniyorlardı? Türkiye'den gidenlerin çoğu onlardan uzak duruyor, gazeteciler pek semtlerine uğramıyorlar mıydı? Elçilikler, konsolosluklar zaten ilgili değiller miydi?

Yurtdışına gidenler niye gittiler? Yönetimler bunun üzerinde uzun uzun düşünmelidirler. Bir ülkede, "*işkence tezgâhları*" olduğu yaygınlaşırsa, dışarı gidenleri, orada yaşamlarını sürdürenleri nasıl karşılırsınız? Ülkede, doğal cezaevi koşulları olsa giderler miydi? Bir düşünün bakalım...

Behice Hanım çay yapmak istedi. Akşam olmuştu. Ortalık karmıştı. Özür diledim.

— *Ama ben zaten çay yapacağım. Bir çay içelim ne olur? dedi. Çay içmeden ayrıldım yanından...*

★ ★ ★

Ankara'da 17 temmuzda kuruluş hazırlıklarını yapıp tüzel kişilik kazanan "*İnsan Hakları Derneği*"nin başına gelmeyen kalmadı. Derneğin tüzüğü, İçişleri Bakanlığı'nca bir türlü beğenilmedi. İkinci kez, bakanlıktan derneğe gelen yazıda, derneğin tüzükteki amaç ve etkinliklerinin yine siyasal nitelik taşıdığı, anayasa ve Dernekler Yasası'na aykırı olduğu, bu nedenle değiştirilmesi bildirildi. Bu, İnsan Hakları Derneği'nin çalışmalarını kösteklemekten başka bir şey değildi.

İnsan Hakları Derneği 6-7 ay içinde, yurtiçi ve yurtdışı etkinliklerinden ötürü önemli bir kimlik kazandı. Dışarıdan gelen resmî, yarı resmî tüm kuruluşlar, derneği ziyaret ediyorlar. Son olarak Türkiye'ye gelen Balfe de, dernek yöneticileriyle görüşerek, Türkiye'de insan hakları konusunda bilgi aldı. İnsan Hakları Derneği'nin merkezi, Ankara'da Konur Sokak 15/3'te. Yürütme kurulunda şu kişiler var:

Başkan: *Nevzat Helvacı*, Yardımcısı: *Leman Fırtına*, Genel Sekreter: *Akın Birdal*, Genel Sekreter Yardımcısı: *Aykut Başçıl*, Genel Sayman: *Vecihi Timuroğlu*. Yönetim Kurulu üyeleri: *Nuri Karacan*, *Gülten Akın*, *İbrahim Açıkan*, *Bekir Doğanay*, *Şaziment Sülekoğlu*, *Erbil Tuşalp*.

İnsan Hakları Derneği'nin bugün bir toplantısı var. İzmir, İstanbul, Adana ve Ankara'dan katılacak yöneticiler, İçişleri Bakanlığı'ndan gelen yazı üzerine görüşecekler. Bu toplantıyı radyo ile TV elbette vermeyecekler!

